

Zárszó

ZSOLNAI JÓZSEF

A mai nap folyamán nyelvész, a műszaki tudomány doktora, agykutató, etológus, atomfizikus, pszichológus, szociológus, politológus, jogász, közgazdász, neveléstudós, irodalomtudós és sporttudós szólalt meg. Tizenhárom diszciplínát képviseltek az előadók, s bizony nemegyszer okozott nehézséget, hogy az elmondottakat azonosan értelmezzük. Önök előtt is jól ismert, hogy az esztétikában kidolgozták a félreértés elméletét. Nyilvánvaló, hogy a „félreértés elméletének” érvényesülésére, tehát a dolgok másként értelmezhetőségére kiváló alkalmat adott a mai nap, amikor ennyi szakma képviselője ugyanarról a témáról próbált szót érteni.

Úgy vélem, az ilyen helyzetekre, amikor a félreértés lehetősége eleve adott, lenne megoldás. A megoldás pedig az, hogy *közvetítő tudást* kell kimunkálni. Jelenleg ezt a közvetítő tudást még megnevezni is nehezen tudjuk. Átmenetileg betölthetné ezt a funkciót a filozófián belül az episztemológia, az ontológia. Aztán kidolgozhatnánk egy úgynevezett *metatudást*, aminek a háttérében például szemantika és pragmatika lennének. De addig amíg ezeket a tudásféleségeket elismerik, vagy egyáltalán témává válnak, a diszciplínák párbeszédét sok félreértés fenyegeti.

Hogy ma mégis szót értettünk, annak az oka egyszerű: mindannyian fontosnak véltük, hogy az átpolitizálódott társadalomban végre a szakmáról essen szó, ennyiféle közelítésben. Ez ennek a mai konferenciának talán a legnagyobb értéke. Ma az egész pedagógusszakma jövőjét és távlatát illetően – négy éves kihagyás után – új fejezet kezdődhet. Sajnos a rendszerváltás után úgy 1990 tájékától nem nagyon folyt tényleges, relevanciával bíró párbeszéd a szakmán belül. Én azt ünneplem a mai napban, ha ünnepelem – fogom ünnepelni, ha befejeztem a mai szónoklatot –, hogy *elindult egy releváns párbeszéd a szakmáról*. Kitüntetten releváns abból a szempontból hogy megszólaltak például olyan szakemberek is, akik az Elnökségi Közoktatási Bizottság munkájában annak idején még nem vehettek részt, mert akkor még nem volt lényeges a *jogi, a politológiai, és az ökonómiai műveltség*. Ma azonban megjelent itt két nagyon fontos képviselője azoknak a szakmáknak, amelyek nélkül nincs ezredforduló, nincs modern Magyarország, semmi nincs: Bihari Mihályról és Lengyel Lászlóról van szó. Továbbá biztosan észrevették Szücs Ervin aktivitását. Minden indoka megvolt rá. Hiszen az elmúlt négy évben – furcsa módon a század- és az ezredforduló tájékán – kétségbe vonták a technikai műveltségnek a létét, a lényegét és szükségességét. A kultúraterület képviselője érthető tiltakozásával magyarázható, hogy itt némi élénkülés történt sok tekintetben.

Posztmodern korban élünk, abban az interpretációban, ahogy azt Szabolcsi Miklóstól hallhattuk. Más terminológiával Marx György is erről beszélt. A posztmodernből, ha semmi mást nem fogad el valaki, a *relativizmust*, és a *pluralizmust* azért csak tudomásul kell vennünk, ezek már *alapját képezhetik minden további, szakmáról való gondolkodásnak*. Ennek egyik pedagógiai konzekvenciája az, hogy a *tudás felértékelődik*, még töredezettsége ellenére is. Erről próbált beszélni más összefüggésben Pléh Csaba. Ugyanis, ha érvényes az *alternativitás*, a *pluralitás*, a *relativizmus*, akkor a szakmáknak nagyon sok mindent meg kell tanulni egymástól, tudni kell beszélni egymás nyelvén, ha tetszik, *párbeszédképessé kell válnunk más szakmákkal*. Ez pedig kitüntetten megemeli a kommunikációnak a szerepét. S ez rejtetten benne volt a levegőben, mert a különféle szakmák párbeszéde is kommunikáció, és ha ezek a közvetítő tudások, *metatudások*, nem kommunikálódnak, lassan süketekké válunk. Már van is egy metforikus megnevezés: „szemantikai sükettség” áll elő.

Van még egy kényes téma, amiről szólni szeretnék, látva Szebenyi Péter erőfeszítéseit. Hogy szükséges-e pedagógiai transzformáció, ez vitatható. Bánréti Zoltánnak elmondom, hogy az „Egy gyakorlatközeli pedagógia” című könyvemben magam is írtam egy olyan fejezetet, hogy „Transzformációs pedagógia”. Kicsit másképp értelmezem a dolgot, mint ahogyan Szebenyi Péter értelmezi, nem kizárólag a tantervvel összefüggésben, de valószínű, hogy valami van ebben a dologban. Ez értelmezés kérdése. Ezekkel a problémákkal föltehetően Bánréti Zoltán is szembesül a tudományosan megalapozott anyanyelv-tanítási programjának terjesztése során. *A tömegoktatás veti föl mindannak a sok közvetítő mechanizmusnak a szükségességét*, amelynek még a természetét sem egészen ismerjük. *A pedagógiai transzformáció problémáját, annak megoldását mindenképpen a szakmának kellene kimunkálnia.*

Legvégül a mi szakmánk, a *neveléstudomány helyzetéről* szólok. Én ezt soha sem ítélem meg optimistán. Úgy gondolom, hogy a *neveléstudósoknak* nagyon sok szakmát kell ismerniük, nagyon sok szakmával párbeszédképesnek kell lenniük. A bezárkózás életveszélyes! Hogy honnan szerezzünk mindehhez releváns pedagógiai tudást? Hát szabályosan lefolytatott *pedagógiai kísérletekkel!* Mert érvényes pedagógiai tudás nélkül a mégoly folyékony párbeszéd se lesz releváns. Az egy nyelven szólás önmagában még nem biztosítja a *pedagógiai relevanciát*. Tehát kell lennie pedagógiai tudásnak. *Azt a pedagógiai tudást* viszont szabatosan kell kezelni, *ellenőrizni kell, igazolni kell*. Tehát rá is érvényesek a tudományelmélet normái. Mindez ma még hiányzik. S ugyancsak hiányzik a pedagógusszakmának a kontrollja, mert a pedagógusszakma egészét, a 230.000 magyar pedagógust is meg kell tanítani arra, hogy nekünk együtt kell szót érteni arról a problémahalmazról, ami az iskolában valóságosan ott van. Én imádom párbeszédet folytatni oktatáspolitikusokkal, ha szóba állunk egymással, kutatókkal, fejlesztőkkel, innovátorokkal és gyakorló pedagógusokkal. De a mérce csak egy lehet: *egy minőségi követelmény*. Ezzel az utolsó mondattal szeretném bezárni a tanácskozást. Azzal, hogy megköszönöm, a konferenciát levezető elnököknek, barátaimnak a közreműködést és minden előadónak és minden hallgatónak a részvételt. Köszönöm szépen, viszontlátásra!